

[Lønger]

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et jysk og et sjællandsk fængselsmuseum.
(Beslutningsforslag nr. B 81).

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af reglerne om udgang for de indsatte i anstalter og arresthuse.

(Beslutningsforslag nr. B 82).

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af bestemmelserne om prøveløsladelse og om sikring af de indsattes retssikkerhed i sager om afslag på prøveløsladelse.

(Beslutningsforslag nr. B 83).

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af uhindret kommunikation mellem folketingsmedlemmer og de indsatte i anstalter og arresthuse.

(Beslutningsforslag nr. B 84).

Forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af arbejdspligten for de indsatte i anstalter og arresthuse samt om sikring af de indsatte strejkeret.

(Beslutningsforslag nr. B 85).

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af vilkårene for familier, faste samlevende m.fl. til indsatte i anstalter og arresthuse.

(Beslutningsforslag nr. B 86).

Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af sikringsmidler i anstalter og arresthuse.

(Beslutningsforslag nr. B 87).

Forslag til folketingsbeslutning om strafafsoneres krav på fællesskab under indsættelse i anstalter og arresthuse.

(Beslutningsforslag nr. B 88).

Hvert forslag er udførligt omtalt i de respektive bemærkninger, men da en samlet fremsættelse af så mange forslag på én gang udgør en egentlig kriminalreform, finder jeg det nødvendigt at trække nogle overordnede linjer frem.

Forslagene kan opdeles i 4 grupper.

Den første gruppe handler om den mere overordnede kriminalpolitik og omfatter foranstaltninger til bekæmpelse af kriminaliteten, nedsættelse og systematisering af strafferammerne, aftrapning af frihedsstraffen og udvidet anvendelse af alternative sanktioner. Men i tilknytning hertil skal også ses forslagene om forhøjelse af den kriminelle lavalder

og afskaffelse af livstidsstraffen. Forslaget om at nedbringe ventetiderne og at overføre personaleressourcer fra anstalterne til den frie kriminalforsorg falder direkte i forlængelse af målsætningen om at udvikle anvendelsen af alternative sanktioner. Endelig er forslaget om en straffuldbyrdeelseslov et forsøg på at indføre et formelt grundlag for strafafsoningen, hvor det klart afgrænses, inden for hvilke rammer enhver straffuldbyrdeelse skal finde sted.

Fælles for disse forslag er, at VS betragter det nuværende sanktionssystem som uegnet til at opfylde de formål, som et sanktionssystem må opfylde. Her tænkes på, at sanktionssystemet i et vist omfang skal være generalpræventivt, men at generalprævention ikke alene kan forebygge kriminalitet, hvorfor det også er nødvendigt at lægge vægt på de sociale og kulturelle forhold, som betinger en overvejende del af kriminaliteten. Der tænkes også på, at sanktionssystemet skal virke specialpræventivt. Det vil sige, at de mennesker, som det ikke ved generalpræventive, sociale og kulturelle foranstaltninger er lykkedes at afholde fra kriminalitet, skal behandles, så der er størst mulig chance for, at de kan indgå i samfundet uden at begå ny kriminalitet.

Det nuværende sanktionssystem anvender størstedelen af sine ressourcer på at hindre indsatte i at flygte, mens kun en lille del anvendes på forsorgspersonale i de lukkede anstalter og personale i det hele taget i den frie kriminalforsorg. Afsondringen fra samfundet og den ydmygende behandling, som fængselsvæsenet bruger over for de indsatte, gør de indsatte dårligere rustet. Især fratager man folk ethvert ansvar og enhver selvstændighed, og der er således tale om en egentlig afrustning med hensyn til de indsatte muligheder for at begå sig i samfundet bagefter.

Forslagsstillerne synes ikke, at dette er en hensigtsmæssig anvendelse af samfundets ressourcer, og vi synes heller ikke, det er særlig human.

Det antages ofte i debatten, at hårde straffe er mest effektive. VS har den stik modsatte opfattelse. Vi mener, at en mere human behandling af mennesker, både lovovertrædere og andre, er mest effektiv i forebyggelsen af kriminaliteten. Dette understreges især af, at det netop er de mennesker, som altid har været behandlet dårligst, der oftest begår kri-

[Lønger]

minalitet. Derfor bliver kriminalpolitikken også til et stykke klassepolitik.

Forslagene om at afskaffe livstidsstraffen og forhøje den kriminelle lavalder til 18 år skal ses i samme lys: vi kan ikke være bekendt at underkaste noget menneske den vilkårlige sanktion, som hedder fængsel på livstid, og vi kan ikke være bekendt at underkaste mennesker, som på grund af deres alder står midt i en personlig udvikling, det sanktionssystem, som vi kender nu.

Som en konsekvens af disse kriminalpolitiske holdninger må der overføres ressourcer til forsorsområdet og til den frie kriminalforsorg, og dette kan kun sikres gennem nedlæggelse af kapacitet i anstalterne. Derfor hører også forslaget om at indrette statsfængslerne i Horsens og Vridsløselille til museer med til den første gruppe, idet der her peges på, hvor vi mener at aftrapningen skal starte.

Den anden gruppe omfatter mere generelt de indsattes demokratiske rettigheder. Der foreslås oprettet tilsyn med anstalter og arresthuse, og det foreslås, at kompetencen til at træffe beslutninger om selve strafafsoningen lægges uden for de administrative myndigheder. Endelig ønskes det præciseret, at idømt frihedsstraf ikke indebærer yderligere konsekvenser, og her tænkes især på, at mange tidligere strafafsonere forhindres i at bevare deres bolig, og deres muligheder på arbejdsmarkedet er begrænsede.

Det er et generelt problem, at de indsatte i fængslerne er totalt retsløse. Mellem år og dag opstår der konfrontationer i fængslerne, og det er der ingen grund til at undre sig over. Indespærrede mennesker vil altid reagere voldsomt, og det betragter VS mere som et sundt frihedsønske. Men når påstand står mod påstand, vil fangen altid blive den svageste, for hvem tror på, hvad en lovovertræder siger? Hvem tror på, hvad hans medindsatte lovovertrædere siger? Ingen. Dette giver gode muligheder for at underkaste fangerne alle mulige former for fysisk og psykisk ydmygende behandling, og derfor foreslås oprettet lokale tilsyn, som har ret og pligt til at aflægge uanmeldte besøg og dermed forebygge overgreb. Men samtidig skal disse tilsyn også generelt påse forholdene.

Værre bliver det, når disse konfrontationer – og overtrædelser af det middelalderlige disciplinærsystem i det hele taget – afgøres af den ene part uden ankemulighed. Det samme

gælder en lang række andre afgørelser, for eksempel om administrationen af udgangsreglerne og prøveløsladelserne, hvor det er umuligt for den indsatte at opnå en afgørelse fra en myndighed uden for det administrative system. Det foreslås derfor, at der oprettes et organ med kompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål omkring fuldbyrdelsen, men VS har ikke lagt sig fast på, om det bør være en ombudsmandsinstitution, et nævn, en lokal voluntørordning, eller om kompetencen helt eller delvis skal tillægges de nuværende domstole.

Den tredje gruppe forslag drejer sig om de indsattes forbindelse til omverdenen, og her tænkes især på selve reglerne for udgangstilladelser og prøveløsladelser. Spørgsmålet om de indsattes uhindrede kommunikation med folketingets medlemmer ligger i forlængelse heraf. I de seneste måneders kriminalpolitiske debat har netop spørgsmålet om udgangstilladelserne og prøveløsladelserne været centralt placeret. Justitsministeren har ønsket at begrænse dem i et ikke nærmere præciseret omfang. VS foreslår derimod mere liberale regler, og hensigten er både at gøre strafafsoning mere human og opnå en lavere recidivprocent ved at undlade at afvæne de indsatte fra kontakten til det samfund, som de trods alt skal leve i efter afsoningen. De nuværende restriktive regler modvirker efter vores opfattelse dette hensyn.

Endelig er der en fjerde gruppe, som omhandler forholdene under selve fængselsopholdet. Fælles for dem er, at det skal være mindre udmygende at være indsat, og også dette forhold berører recidivrisikoen. En ydmygende behandling under et fængselsophold gør efter vores opfattelse et menneske dårligere egnet til at fungere sammen med andre mennesker og under regler, som gælder for den fælles adfærd i samfundet.

En særlig side af denne problemstilling er forholdet til familie og pårørende.

I dag er der mange ægteskaber og faste forhold, som går i stykker, når den ene part sættes i fængsel. Det kan skyldes mange ting, og der kan nok ikke peges på en enkelt afgørende faktor. Men samspillet af dårlig kontakt, dårlig økonomi og usikkerhed for fremtiden har en yderst negativ virkning, som indvirker på den indsattes velbefindende, men sandelig også på de pågørende, der på

[Lønger]

den måde straffes, selv om de er helt uskyldige.

Det vil vi råde bod på med et forslag, som beskæftiger sig med flere sider af familiernes problemer, bl.a. forholdet til bistandsloven og mulighederne for at være sammen.

Afslutningsvis vil jeg gerne sige, at forslagsstillerne i udformningen af forslagene har lagt hovedvægten på forebyggelse, en specialpræventiv virkning og en vis generalpræventiv virkning. Der er set bort fra hævn-motiver og delvis også fra det upræcise begreb, som hedder retsopfattelsen. Det er dog klart, at gennemførelsen af de langsigtede målsætninger med bl.a. en markant aftrapning af frihedsstraffen skal ske i et tempo, som ikke bringer sanktionssystemet i afgørende uoverensstemmelse med den brede befolknings opfattelse af, hvad der er ret og rimeligt. Dette kan imidlertid ikke være afgørende for fastlæggelsen af målsætningen, og af praktiske grunde ses også afviklingen af frihedsstraffen og udviklingen af alternative sanktioner som en proces, der kan vare nogle år.

Det har også været et vigtigt hensyn at foreslå mere kortsigtede foranstaltninger netop med det udgangspunkt, at frihedsstraffen nok vil blive anvendt nogle år endnu. Derfor er det vigtigt, at de indsatte får bedre forhold, ligesom det må være en forpligtelse at sikre dem mod foranstaltninger, som ligger uden for den afsagte dom.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale forslagene til folketingets forhåbentlig velviljige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Anden behandling af lovforslag nr. L 116:

Forslag til lov om ændring af lov om tilskud til Grønlands hjemmestyre og de grønlandske kommuner.

(Fremsat 15/1 85. Første behandling 22/1 85. Betænkning 29/1 85).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Anden behandling af lovforslag nr. L 38:

Forslag til lov om statstilskud til produktudvikling.

(Fremsat 24/10 84. Første behandling 31/10 84. Betænkning 31/1 85).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Svend Andersen (S):

Jeg skal kort kommentere de stillede ændringsforslag.

Til ændringsforslag nr. 1 og 2 af SF og det radikale venstre vil vi undlade at stemme, med den formulering ændringsforslagene har. Ifølge ændringsforslag nr. 1 skal projekter, der alligevel ville være kommet i gang, hvis virksomhedens økonomi tillod det, ikke have støtte. Det er intentioner, som vi er enige i, men det er vores opfattelse, at ordningen administreres således, at der ikke gives tilskud til projekter, hvis virksomhedens økonomi i øvrigt er sådan, at projekterne allige-